

social

NYT FRA SFI

3 / 2013 SEPTEMBER

forskning

LÆS BL.A:

NU SKAL DER
FOKUS PÅ DE UNGE

SKOLEN OG DET
INKLUDERENDE
SAMFUND

NY DIREKTØR PÅ
SFI SØGER FÆLLES
DAGSORDEN

SFI

DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

side 04

side 16

INDHOLD

- 3** Social støtte mindsker trangen til selvskade blandt unge
- 4** De unge hjemløse
- 6** Forbedret støtte til udsatte unge
- 8** Nu skal der fokus på de unge
- 10** Vi skal ville forebyggelse
- 12** Fokus på inklusion i grundskolen
- 13** Konference: Skolen og det inkluderende samfund
- 14** Ny direktør på SFI søger fælles dagsorden
- 16** Socialøkonomiske virksomheder og udsatte grupper på arbejdsmarkedet
- 18** Kvinder får mindre ud af at uddanne sig end mænd
- 19** Gode nordiske erfaringer med øremærket barselsorlov

KRONIKKEN

social forskning

3 / 2013 SEPTEMBER

SFI

 DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

 Herluf Trolles Gade 11
DK-1052 København K
Telefon 33 48 08 00
Fax 33 48 08 33
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

 Social Forskning udgives af
SFI – Det Nationale Forskningscenter for
Velfærd for at orientere om resultaterne af
centrets arbejde.

REDAKTION:
Ulla Haahr (ansvarshavende)
Carsten Wulff
Mads Andersen Høg
Trine Jørgensen

ABONNEMENT:
Social Forskning er gratis og udkommer
med fire ordinære numre om året.
Abonnement på de ordinære numre kan
tegnes ved henvendelse til centret eller
på www.sfi.dk. Bladet kan frit kopieres.
Elektronisk abonnement kan tegnes på
www.sfi.dk
GRAFISK DESIGN: Hedda Bank mdd
FOTOS: Colourbox (Forsiden, side 3, 5, 7,
9, 18 og 19), POLFOTO (side 13 og 17)
og Helle Moos (side 10)
OPLAG: 5.700
ISSN-NR. 0903-7535
TRYK: Rosendahls Schultzgrafisk

Social støtte mindsker trangen til selvskade blandt unge

Mange unge, som har oplevet flere alvorlige begivenheder i barn- og ungdommen, skader sig selv, når de bliver ældre, og en del får spiseforstyrrelser. Men social støtte fra et enkelt menneske er mange gange nok til, at de unge klarer sig igennem den svære tid til et liv uden mén.

AF FREJ DANIEL HERTZ

Vammen, K.S. & M.N. Christoffersen: *Unge selvskade og spiseforstyrrelse. Kan social støtte gøre en forskel?*, SFI 13:18, ISBN: 978-87-7119-173-8, e-ISBN: 978-87-7119-174-5, Vejledende pris: 150,00 kr.

"Nogle gange kan den indre smerte blive uudholdelig, og så kan det at slå, skære eller brænde sig selv med en cigaret virke befriende. Tankerne bliver simpelthen distraheret af de fysiske smerter, og på den måde bliver selvskaden en måde at håndtere og kontrollere de psykiske ar fra fortiden. Tre fjerdedel af de unge, vi har spurgt, siger, at de bruger de fysiske smerter til at håndtere deres følelser."

Sådan fortæller seniorforsker Mogens Christoffersen om resultaterne af en ny rapport fra SFI, der undersøger betydningen af social støtte for traumatiserede unge.

TRAUMATISKE OPLEVELSER

Traumatiske oplevelser dækker over forskellige typer af fysisk og psykisk vold, misbrug og vanrøgt. Forskerne er gået detaljeret til værks i samtalerne med de unge, hvor de har spurgt ind til bestemte former for vold. Ønsket har været at få fat i de unge, som reelt

har oplevet alvorlige begivenheder gentagne gange i deres barndom.

Undersøgelsen viser, at 5,6 pct. af ungdomsårgangen har været udsat for grov fysisk vold, hvor de eksempelvis er blevet sparket eller slået gentagne gange. Og godt 5 pct. af de unge har oplevet psykisk vold, hvor forældrene eksempelvis har mobbet eller ydmyget dem over for andre eller på anden måde givet udtryk for, at den unge ikke var ønsket eller elsket.

"Vi kan se, at gruppen af unge, som har været udsat for gentagne volds- eller misbrugssituationer, langt oftere gør skade på sig selv end andre unge," pointerer Mogens Christoffersen.

DÅRLIGT SELVVÆRD OG FÅ VENNER

Mange af de unge, som gør skade på sig selv, dør med lavt selvværd. Tallene viser, at lavt selvværd forekommer fem gange oftere blandt selvskadende unge end hos deres kammerater. Der er også mange af de unge, som føler sig isolerede fra andre, og de har ofte kun få venner at betro sig til. En væsentlig andel af de unge har sågar overvejet at begå selvmord eller døjet med selvmordstanker.

NOGLE KLARER SIG FRI

Det er imidlertid ikke alle, som har været udsat for alvorlige begivenheder, som får mén senere i livet. Nogle klarer sig faktisk helt fri fra at gøre skade på sig selv eller udvikle en spiseforstyrrelse. Det er de unge, der har haft en eller flere i deres liv, som kunne støtte dem.

"Vi kan se, at det først og fremmest har været de unges bedsteforældre, der har fungeret som støtte. Men en tæt relation til venner, søskende eller en pædagog ser også ud til at kunne hjælpe de unge. Det handler om, at der har været en person, de har kunne betro sig til og dele deres erfaringer med. Ofte har det også handlet om at få hjælp til helt lavpraktiske ting, som det kan være svært at overskue, når man har det skidt," forklarer Mogens Christoffersen.

NYE PROCEDURER I SUNDHEDSSYSTEMET

Mogens Christoffersen opfordrer til, at der etableres nye handleplaner i sundhedssystemet, så de ansatte får guidelines til, hvordan de kan håndtere unge, som har skadet sig selv.

"Vores resultater understreger vigtigheden af, at de her unge bliver mødt med respekt og værdighed på skadestuerne. Der er brug for viden på området, så personalet fx ikke reagerer med irritation på et ungt menneske, der gentagne gange møder op med en selvforvoldt skade," afslutter Mogens Christoffersen.

Undersøgelsen bygger på interview med 2.980 unge, alle født i 1984 og omkring 25 år, da de blev interviewet.

De unge hjemløse

Antallet af hjemløse borgere i Danmark er steget, og flere af dem er unge. I Frederiksberg Kommune har man nedbragt antallet. Det er ikke altid til at se, om en ung er hjemløs. Det betyder meget for de unge ikke at skille sig ud. En fast kontaktperson kan være med til at skabe tillid og hjælpe den unge ud af hjemløshed. Men mangel på billige lejeboliger er en udfordring.

AF METTE ROIKJER

Stadig flere danskere må enten overnatte på en af herbergernes brikse, en af vennernes sofaer eller en af byens bænke. Hjemløsheden i Danmark er stigende, og flere af de hjemløse er unge. Det viser den netop offentliggjorte kortlægning af hjemløshed i Danmark, som SFI har lavet.

Hjemløsetællingen foregik i en uge i februar måned og opgjorde antallet af hjemløse til i alt 5.820 personer.

Der er kommet 822 flere hjemløse borgere siden tællingen i 2009, hvilket svarer til en stigning på 16 pct.

Frederiksberg Kommune er en af de få kommuner, hvor det er lykkedes få antallet af hjemløse borgere til at dale – fra 233 hjemløse i 2009 til 178 ved tællingen i februar i år. Kommunen har arbejdet med et særligt fokus på de unge hjemløse.

DE UNGE HJEMLØSE

I dag er hver femte hjemløs mellem 18 og 24 år. Lidt over halvdelen af de hjemløse unge har en psykisk sygdom, viser kortlægningen.

Louise Hunderup er projektleder i Frederiksberg Kommune og fortæller, at de unge hjemløse er anderledes end den gruppe, der har været hjemløse i flere år. Kommunen har derfor ansat medarbejdere, som koncentrerer sig om arbejdet med de unge.

"De fleste hjemløse unge har en social belastet baggrund. Nogle af disse unge har derfor oplevet flere forskellige sagsbehandlere fra kommunen. Hjemløseplanens bostøtteordning giver mulighed for en tættere og mere kontinuerlig kontakt i dagligdagen, end hvad en sagsbehandler har mulighed for at tilbyde. Og det er afgørende for at få skabt en tillidsfuld relation til de unge," forklarer Louise Hunderup.

Det tyder på, at indsatsen i Frederiksberg Kommune har virket – tællingen viser, at antallet af unge hjemløse personer i kommunen er faldet fra 32 i 2011 til 24 personer i år.

FRA SOFASURFING TIL PRIVATLIV

Det er ikke altid til at se på en ung person, at vedkommende lever uden tag over hovedet.

"De hjemløse unge har ofte et stort behov for ikke at skille sig ud. Nogle af de unge går derfor op i at se smarte ud på overfladen, og det er ikke lige til at se, at de faktisk er hjemløse. De unge kan ofte have svært ved at åbne op og fortælle om deres problemer. For at skabe tillid er det væsentligt, at kontaktpersonen er stabil og møder de unge, dér hvor de er. Det betyder også, at kontaktpersonen tilpasser kommunikationsformen til den måde, den unge er vant til at kommunikere på – for eksempel via SMS."

De unge har typisk haft en kaotisk barndom, hvor de enten har boet hos forskellige plejefamilier eller på forskellige institutioner. De fleste har aldrig haft et "rigtigt hjem". For nogle hjemløse borgere kan det være en løsning at få et værelse i et bofællesskab eller en anden social boform, men for mange af de unge, er det vigtigt at få noget for sig selv, forklarer Louise Hunderup:

"Mange af dem har boet rundt omkring på sofaer og levet uden privatliv. De har brug for et sted, hvor de kan låse døren og selv bestemme, hvem de lukker ind."

For at hjælpe de unge videre har man i Frederiksberg Kommune oprettet midlertidige lejligheder som alternativ til herberg og sofaer. Det er i tillæg hertil lykkedes at etablere 20 permanente lejeboliger med bostøtte til både unge og ældre hjemløse.

MANGEL PÅ BILLIGE LEJEBOLIGER

Det er ikke let at finde ledige boliger – og slet ikke på Frederiksberg, siger Louise Hunderup:

"Der er mangel på billige lejligheder både på Frederiksberg og i København generelt, hvilket ganske enkelt gør det svært at finde en bolig til de hjemløse borgere. Mange af de unge hjemløse er på ungeydelse, som er lavere end den normale kontanthjælpsydelse, så det er vigtigt, at huslejen ikke er for høj."

Manglen på billige lejeboliger er et gennemgående, hvor der især i hovedstadsområdet er stor efterspørgsel på boliger til billige penge. En del af forklaringen er, at mange almene boliger bliver renoveret, hvilket giver udslag i højere lejeomkostninger. Dertil betyder nogle boligområders ordning med fleksibel udlejning, at færre boliger stilles til rådighed for socialt udsatte borgere, fordi borgere i beskæftigelse eller uddannelse kan komme foran i boligkøen.

BOLIG FØRST OG FREMMEST

Frederiksberg Kommune har deltaget i den nationale Hjemløsestrategi, som startede i 2009. Hjemløsestrategien bygger på *Housing First*-princippet, som handler om at finde en bolig til borgeren hurtigst muligt.

"Tidligere arbejdede man ofte ud fra en trappetrinstilgang, hvor borgerne skulle være boligparate, inden de fik en bolig – for eksempel ved at komme i misbrugs-

behandling eller anden form for udredning," fortæller Louise Hunderup.

Det er samtidig afgørende, at man hjælper borgeren med forskellige former for bostøtte. Bostøtten er en fast kontaktperson, der hjælper med praktiske ting og fungerer som tovholder på borgerens kontakt til

"DE HJEMLØSE UNGE HAR OFTE ET STORT BEHOV FOR IKKE AT SKILLE SIG UD. NOGLE AF DE UNGE GÅR DERFOR OP I AT SE SMARTE UD PÅ OVERFLADEN, OG DET ER IKKE LIGE TIL AT SE, AT DE FAKTISK ER HJEMLØSE." LOUISE HUNDERUP, PROJEKTLEDER

myndighederne og de forskellige behandlingstilbud, som borgeren kan være tilknyttet.

"Hvis man først har ro på sin boligsituation, er det nemmere at få styr på andre ting såsom en psykiatrisk behandling eller en misbrugsbehandling. *Housing First*-tilgangen er derfor blevet en central del af den socialpolitiske dagsorden i Frederiksberg Kommune og er hermed blevet et pejlemærke for andre målgrupper på socialområdet," forklarer projektlederen.

BOTTOM UP OG SAMARBEJDE PÅ TVÆRS

Det nationale hjemløsestrategi-projekt har været med til at øge Frederiksbergs Kommunes fokus på hjemløseområdet, fortæller Louise Hunderup:

"Vi har ansat medarbejdere til at arbejde specifikt med hjemløseområdet, blandt andet bostøttemedarbejdere og et hjemløseteam, som går på gaden og laver opsøgende arbejde."

Frederiksbergs lokale hjemløseplan er blevet til i samarbejde med to herberger og et hjemløseteam, der blandt andet laver opsøgende arbejde på gaden. Helt fra start af har medarbejdere og ledere på hjemløseområdet været involveret i kommunens hjemløseplan, og Louise Hunderup fremhæver det som en vigtig del af kommunens fremgangsmåde:

"Det har ikke været skrivebordsbeslutninger. I stedet har vi sørget for ejerskab hos de medarbejdere og ledere, der skulle løfte indsatserne. Og det tror jeg har haft en væsentlig positiv betydning. De kender de hjemløse og deres behov," vurderer Louise Hunderup.

For eksempel har indsatserne på hjemløseområdet været med til at beslutte, hvilke typer boliger det giver mening at etablere.

En del af indsatsen handler også om at skabe bedre kommunikation internt mellem afdelingerne i kommunen.

"Ofte har en hjemløs borger både en sagsbehandler i jobcenteret og en på socialområdet, og der kommer hurtigt mange folk ind over. Derfor har vi også fået mere fokus på at tale sammen på tværs af afdelingerne og sikre den helhedsorienterede indsats," pointerer Louise Hunderup. Samarbejde på tværs, samt kontinuitet og individualitet i indsatsen er nøgleordene bag tilgangen.

EN UDSAT GRUPPE

Det nationale hjemløsestrategi-projekt er afsluttet, men politikerne i Frederiksberg Kommune har afsat budget til at fortsætte indsatsen. Antallet af hjemløse borgere på Frederiksberg er faldet fra 233 personer i 2009 til 178 ved tællingen i februar i år. Det er et væsentligt fremskridt, men det er stadig svært at nå ud til alle hjemløse borgere.

"Man skal ikke glemme, at en stor del af de hjemløse borgere står over for svære problemstillinger. Vi skal jo altid blive ved med at tilbyde støtte. Men der er nogle imellem, som ganske enkelt ikke ønsker samarbejde. Derudover kan der også være forhold som fængselsophold, hospitalsophold eller forskellige misbrug, som gør det svært at fastholde kontakten med borgeren," forklarer Louise Hunderup.

FAKTA OM HJEMLØSHED

- SFI's hjemløsetælling foregik i en uge i februar måned, og antallet af hjemløse er blevet opgjort til i alt 5.820 personer.
- Der er kommet 530 flere hjemløse borgere siden sidste tælling i 2011, hvilket svarer til en stigning på 10 pct.
- Stigningen er især sket i Københavns omegnskommuner, og siden 2009 er tallet er næsten fordoblet fra 701 til 1.341 personer.
- I 2009 startede den nationale hjemløsestrategi, hvor Frederiksberg Kommune var en af de 17 deltagerkommuner.
- Et af Hjemløsestrategiens hovedformål har været at udvikle viden om, hvilke indsatser der virker bedst til at nedbringe hjemløshed.
- *Housing First*-princippet er en central del af Hjemløsestrategien. Det handler om at stabilisere borgerens boligsituation og samtidig sørge for bostøtte, som bl.a. hjælper borgeren med praktiske sager og kontakt til myndigheder.

Benjaminsen, L. & H.H. Lauritzen:
Hjemløshed i Danmark 2013, National kortlægning. SFI 13:21, ISBN: 978-87-7119-179-0, e-ISBN: 978-87-7119-180-6, Vejledende pris: 180,00 kr.

Forbedret støtte til udsatte unge

For anbragte og tidligere anbragte unge kan overgangen til voksentilværelsen vise sig at være en særlig udfordring. Et nyt initiativ skal hjælpe med at gøre overgangen blødere for de unge. Ifølge en midtvejsrapport, udgivet af SFI, viser projektet lovende takter.

AF METTE PEDERSEN

"Unge får dårlige vilkår, når vi tager ansvaret fra dem!" Irene Ildvedsen ranker hurtigt ryggen og får et intenst blik i øjet. Hun sidder i et lille kontor på første sal. På skrivebordet er der spredt et utal af papirer. Hun har nok at lave, men brænder alligevel tydeligt igennem med sit overskud og engagement.

Hun er projektleder i Fredericia Kommune på projektet Vejen til uddannelse og beskæftigelse, der skal skabe en bedre overgang til voksentilværelsen for udsatte unge. Det er et projekt, der er iværksat af Socialstyrelsen, og som SFI netop har foretaget en midtvejsevaluering af.

SAMARBEJDSMODELLEN

Projektet er baseret på en såkaldt samarbejdsmodel. Det er en tilgang, hvor relevante voksne personer i de unges liv laver en fælles og koordineret indsats i samarbejde med den unge. Det nye i modellen er, at der nu bliver samarbejdet på tværs af afdelinger, samt at den unge har en højere grad af medbestemmelse.

Samarbejdsmodellen er afprøvet og udviklet i fire projektkommuner – herunder blandt andet Fredericia Kommune, hvor Irene Ildvedsen sidder med det overordnede ansvar, men også har daglig kontakt til dem, som det hele handler om. Hun oplever, at modellen har gjort det nemmere at inddrage de unge:

"I mange år har der været den tilgang, at vi har ordnet tingene, og når tingene så er ramlet, så er det ifølge den unge selvfølgelig systemets skyld. Nu er ansvaret kommet tilbage til borgeren. De har et medansvar."

Samme følelse deler nogle af de unge. En dreng, der er blevet interviewet til rapporten, fortæller:

"Hvis det har været normale møder, så har det altid været ... de hører efter mig, men så har det bare været

sådan, at de har snakket mest. Selvom jeg var med til mødet, bliver der ikke talt til mig, men om mig."

MÅLSÆTNING

Overordnet set er målsætningen med samarbejdsmodellen at skabe en bedre og mere koordineret indsats omkring den unge ved at inddrage alle relevante personer i den unges liv samt den unge selv. På den måde ønsker man at give de unge redskaber til at klare voksenlivet ved at skabe et mere stabilt ståsted inden for uddannelse og beskæftigelse.

Netop det fokus, der er på uddannelse og beskæftigelse, er med til at sætte fokus på den unges evner. Snakken mellem den unge og fagpersonerne kommer til at handle om, hvad den unge kan, frem for hvad han eller hun ikke kan.

Midtvejsevalueringen tegner et billede af, at målsætningen om en mere koordineret indsats bliver opfyldt i projektkommunerne. Helt konkret viser det sig for Irene Ildvedsen ved, at indsatsen over for de unge i dag er mere målrettet den enkelte, hvor indsatsen tidligere var mere generel.

KULTURÆNDRING

I Fredericia Kommune har samarbejdet været med til at skabe en bedre intern kultur. For Irene Ildvedsen har en af de største gevinster været de ændrede tankemønstre. Hun fortæller: "I dag tænker vi i langt højere grad helhedsorienteret. Der er en gensidig ansvarlighed, og der er opstået en "vi"-kultur frem for en "os og dem"-kultur." De gode resultater, medarbejderne i kommunen har oplevet med samarbejdsmodellen, har været med til at skabe en følelse af, at det, de laver, virkelig nytter. Det er noget, der bliver bekræftet

Luckow, S.T., T.B. Jakobsen, A.P. Langhede & J.H. Pejtersen: *Bedre overgange for udsatte unge* Midtvejsevaluering af efterværnsmidlet 'Vejen til uddannelse og beskæftigelse'. SFI 13:20. ISBN: 978-87-7119-177-6, e-ISBN: 978-87-7119-178-3, Vejledende pris: 90,00 kr.

af de tilbagemeldinger, som Irene Ildvedsen har fået fra de unge i kommunen. De finder mening med det, og de føler, at de selv har en stemme. Og netop det med at have en stemme og føle et ansvar er helt afgørende, når man skal lære at stå på egne ben, mener Irene Ildvedsen.

Hun fortæller dog også: "Der er unge, der absolut ikke kan se noget formål med det, og som bare ser det som endnu et møde." Den nye tilgang gør dog også, at de unge stadigvæk bliver inddraget i det omfang, det er muligt.

SAMARBEJDSMODELLENS UDFORDRINGER

Det er ikke alle projektkommuner, der har oplevet den samme positive effekt af kulturændringen, som Irene Ildvedsen fortæller, man har i Fredericia Kommune. I nogle kommuner har der været en kulturkløft mellem

forvaltninger og afdelinger. Medarbejdere i de enkelte afdelinger kan sidde med en idé om,

at en arbejdsopgave hører til i en anden afdeling, og dermed bliver bolden spillet rundt mellem afdelingerne. Med samarbejdsmodellen bliver der lagt op til, at den tankegang skal ændres. Lykkes det, peger forskerne på, at det giver en ro omkring opgave- og ansvarsfordeling.

Processen med at skabe en ny intern kultur bliver kun succesfuld, hvis både fagpersoner og ledelse yder en helhjertet indsats, konkluderer forskerne.

I Fredericia Kommune er man dog også stødt på udfordringer, fortæller Irene Ildvedsen. Det har

hovedsageligt drejet sig om kampen med at finde praktikpladser, som har vist sig at være svær. Det er et generelt billede, som der bliver tegnet i rapporten, at projektkommunerne oplever, at de står over for udfordringer, når det kommer til at finde praktikpladser og boliger til de unge.

For at samarbejdsmodellen skal blive en succes, er det altså nødvendigt at arbejde med den interne organisationskultur, påpeger forfatterne bag rapporten.

LOVENDE RESULTATER

Trods udfordringer har man i Fredericia Kommune allerede nu valgt at implementere samarbejdsmodellen, selvom projektet stadigvæk kører. Det skyldes blandt andet den gevinst, at man i kommunen er begyndt at tænke mere helhedsorienteret, fortæller Irene Ildvedsen. Hun uddyber med, at der er kommet et samspil mellem de forskellige afdelinger – et samspil der blandt andet betyder, at flere tager ansvar. Den forandring har man også oplevet i de øvrige projektkommuner, viser rapporten.

Fagpersonerne oplever et fælles ansvar og en forpligtelse over for de unge, hvilket er med til, at der bliver sat hurtigere ind.

En stor gevinst i Fredericia Kommune har været, at flere er kommet i gang med en form for beskæftigelse, efter at samarbejdsmodellen er blevet implementeret. SFI-Rapporten, der blandt andet bygger på Fredericia Kommunes erfaringer med samarbejdsmodellen, peger altså på, at der er en række fordele forbundet med modellen, men kortlægger også, hvor der skal sættes ind for at skabe en lettere overgang til voksen-tilværelsen for de udsatte unge.

Nu skal der fokus på de unge

SFI har sat ungdomsforskning på programmet. Ambitionerne er at opnå en førende position inden for dansk ungdomsforskning. Det skal ske ved at skabe viden om både almindelige unges hverdag og vilkårene for udsatte unge.

AF METTE ROIKJER

I efteråret 2012 fik SFI et nyt forskningsprogram om unge. De unge adskiller sig fra børn og voksne, og derfor giver det god mening at have et selvstændigt felt til ungdomsforskningen.

For ungdommen er en særlig fase i livet, der består af en lang række overgange og valg. Den unge begynder at leve sit eget liv og skal træffe selvstændige beslutninger. Man skal fx efter 9. klasse vælge sin egen vej, når det gælder uddannelse. Og på et tidspunkt går man fra at bo hos sine forældre til at flytte hjemmefra. Senere skal man omstille studenterliv til arbejdsliv og singletilværelse til familiestiftelse.

"Som ung skal man lære at navigere rundt i livet. Det er i ungdommen, at man identitetsmæssigt finder sine ben at stå på. Samtidig udfordrer alle disse transitioner individet," forklarer en af SFI's ungdomsforskere, Signe Ravn.

UNGDOMSLIV I BRED FORSTAND

Det selvstændige forskningsprogram er med til at skabe et samlet blik på de unge – et samlet fokus, som har mangel i dansk kontekst.

"DET ER INTERESSANT AT UNDERSØGE UNGES TRANSITION TIL VOKSENLIVET, FORDI OVERGANGE UDGØR EN FORM FOR BRUD, SOM SKABER NYE MULIGHEDER FOR UNGE, MEN OGSÅ RUMMER FARER FOR AT MISTE GREBET ELLER RETNINGEN. OVERGANGE KAN GØRE NOGLE UNGE SÅRBARE." KATHRINE VITUS, SENIORFORSKER

ske indsats på samme måde som fx i Sverige. Her har man Ungdomsstyrelsen, som forsøger at kordinere indsatser på ungdomsområdet," fortæller Signe Ravn.

"Hvor man for eksempel på DPU har meget fokus på uddannelse, vil vi på SFI i stedet kigge på ung-

domslivet i bred forstand. Vi vil kombinere et fokus på de marginaliserede unge og på mere mainstream unge. Hvad er det for nogle vilkår, der ligger til grund for det at være ung i dag? Og hvad er det, der gør, at man nogle gange kommer ud på et skråplan?", uddyber Kathrine Vitus, som er programleder for SFI's ungdomsforskning.

Som regel ser man på ungdommen ud fra adskilte problematikker såsom ungearbejdsløshed eller unge-kriminalitet. En samlet tilgang betyder, at man fx kan se på, hvordan problemer i folkeskolen senere giver problemer i arbejdslivet.

SFI'S BØRN ER BLEVET UNGE

Ungdomsforskningen er næsten naturligt vokset frem af børne- og familieforskningen, for to store forløbsundersøgelser om børn betyder, at SFI står stærkt på området. Den ene er Børneforløbsundersøgelsen (BFU), hvor forskerne har fulgt 5.000 børn, siden de blev født i 1995. Ved den seneste rapport i 2012 var børnene fyldt 15 år og dermed trådt ind i ungdommen.

I den anden, der hedder "Børn og Unge i Danmark" (BUD), er flere aldersgrupper repræsenteret. Undersøgelsen er designet således, at man både kan undersøge børnene på tværs og på individniveau. Forskerne kan dermed se på, hvad der er specielt karakteristisk for en hel årgang, og hvordan et individuelt børne- og ungeliv forløber.

Seniorforsker og programleder for SFI's børne- og familieforskning, Mai Heide Ottosen, leder begge undersøgelser og fortæller, hvordan forskerne i 2009 med den første BUD-rapport for første gang kastede sig over ungdomsproblematikker:

"Det viste sig, at en relativ stor del af de unge ikke trivedes så godt. Disse opdagelser betød, at vi arbejdede videre med problemstillingerne i Børneforløbsundersøgelsen, hvor vi har bedre muligheder for at dykke mere ned i specifikke områder. For eksempel blev vi opmærksomme på de unge pigers problemer med spiseforstyrrelser, depression og selvskadende adfærd. Det kunne vi så spørge dybere ind til."

FRA UNGDOMSLIV TIL VOKSENLIV

I de store undersøgelser om børn og unge kan forskerne afdække nogle generelle tendenser og udfordringer for Danmarks unge, som de efterfølgende kan arbejde videre med mere kvalitativt.

Lige nu er ungdomsforskere fra SFI i gang med at planlægge et nyt projekt, hvor de vil undersøge de unges overgang til voksenliv.

"Det er interessant at undersøge unges transition til voksenlivet, fordi overgange udgør en form for brud, som skaber nye muligheder for unge, men også rummer farer for at miste grebet eller retningen. Overgange kan gøre nogle unge sårbare," forklarer Kathrine Vitus.

Forsker Helene Oldrup fortæller om projektet: "Vi vil på baggrund af sårbarhedstegn udvælge cirka 120 unge mennesker fra Børneforløbsundersøgelsen og interviewe dem. Sårbarhedstegnene kan fx være ensomhed, misbrug, psykisk sårbarhed og kriminel adfærd. Vi vil spørge ind til deres ungdomsliv og erfa-

SFI'S STORE BØRNE/UNGE- UNDERSØGELSER

BØRN OG UNGE I DANMARK (BUD)

I 2009 blev over 6.000 børn og unge i alderen 3 til 19 år udspurgt til deres hverdagsliv. Spørgsmålene omhandlede emner såsom skolegang, fritid, familierelationer, trivsel og livsstil.

Formålet er at give et aktuelt billede af vilkårene for Danmarks børn og unge. Undersøgelsens anden runde forløber i 2013 og vil adspørge de samme børn og unge og dermed vise, hvordan vilkårene har udviklet sig siden sidste undersøgelse.

BØRNEFORLØBSUNDERSØGELSEN (BFU)

I Børneforløbsundersøgelsen har forskerne fulgt 5.000 børn, siden de blev født i 1995. Ved den seneste rapport i 2012 var børnene fyldt 15 år. Her kiggede forskerne på de unges hverdagsliv og udfordringer ved at undersøge forskellige dimensioner af de unges livssituation såsom deres familierelationer, uddannelsesforløb, rusmiddelbrug og psykiske og materielle situation.

PROGRAMOMRÅDET INTERESSERER SIG FOR FIRE OMRÅDER:

1. Samspillet mellem ungdomslivets forskellige livssfærer, såsom familie, skole, venner og fritid.
2. Overgangen fra ungdomsliv til voksenliv.
3. Ungdomskulturelle fænomener – både de mainstreamkulturelle og de mere subkulturelle.
4. Forholdet mellem strukturelle forhold og marginaliseringen af unge. Herunder hvordan tidlig risikoadfærd og udsathed kan have negative konsekvenser for senere livsvilkår.

ringer og se på deres tilværelse ud fra et bredt hverdagsperspektiv."

FOKUS PÅ DE UNGES SELVFORSTÅELSE

Forskerne kan derigennem få en dybere forståelse af de unges liv og overgangen til voksenlivet og forstå, hvorfor nogen kommer lidt skævt ind i voksenlivet.

Kathrine Vitus uddyber: "Vi vil spørge de unge om deres oplevelser med overgange for at få indsigt i, hvordan potentielt 'kritiske momenter' i deres liv har udspillet sig, og hvilke kompetencer de unge har måttet bruge eller har manglet, samt hvor de unge eventuelt har søgt støtte."

Signe Ravn, som er med i projektet, forklarer, hvorfor den brede tilgang er vigtig:

"Ved at brede tilgangen ud kan man begynde at forstå samspillet mellem social ulighed og det, at fx stofbrug kommer ud af kontrol og ender i misbrug, som sætter den unge i en marginaliseret position. Samtidig er der nogle mekanismer bag valget om at tage stoffer, som bunder i de kulturer, der skabes i de unges vennekulturer. Her er altså en masse ting, som spiller sammen. Derfor er der brug for et samlet fokus, hvis man vil forstå sammenhænge og i sidste ende forebygge marginaliseringen".

Især den unges opfattelse af sin egen situation er vigtig, siger Helene Oldrup: "Vi vil se på de unges egen forståelse. Fx kan det være, at den unges misbrug er med til at give identitetsforhold, fordi de er i en gruppe, hvor det giver mening at tage stoffer. Planen er, at det skal være en forløbsundersøgelse, hvor de unge bliver interviewet gentagne gange. På den måde kan vi se, om deres selvforståelse udvikler sig."

STYRKET FORSKNING

At ungdomsforskningen har fået sit eget program på SFI, styrker forskningen på flere måder. Det skaber gode rammer for den interne koordinering og vidensdeling mellem forskerne.

"Det virker strukturerende indadtil. Samtidig gør det også ungdomsforskningen mere synlig udadtil og viser, at her på SFI laver vi ungdomsforskning", pointerer Kathrine Vitus.

SFI's ambition er at blive førende inden for dansk ungdomsforskning.

"Vi vil gerne være et af de steder, man kigger hen, når man vil have viden om, hvordan det er at være ung i Danmark."

Det skal ske ved at samle den viden om unges hverdag og vilkår, der allerede eksisterer på SFI, og ved at søge nye projekter med unge i fokus.

"Vores ekspertise går i høj grad på den mere brede forståelse af ungdomsliv, det vil sige på tværs af og med fokus på samspillet mellem alle de sociale sfærer, som unge begår sig i", fastslår Kathrine Vitus.

Vi skal ville forebyggelse

Vi skal styrke den tidlige og forebyggende indsats over for børn og deres forældre, så flere børn får en god start på livet. Alt for mange børn og unge får store sociale problemer, fordi der sættes for sent ind med en målrettet indsats.

KRONIKKEN

AF SOCIAL-, BØRNE- OG INTEGRATIONSMINISTER ANNETTE VILHELMSSEN

I de seneste år har vi set en række forfærdelige sager med børn, der har været udsat for overgreb og vanrøgt. Derfor har denne regering gennemført en lang række initiativer – blandt andet tilsynsreformen, der styrker indsatsen over for udsatte børn og unge, der bor på et anbringelsessted, og overgrebspakken, der skal forhindre, at børn bliver udsat for voldelige eller seksuelle overgreb. Gode og meget vigtige initiativer, som vil betyde en markant forbedring af indsatsen over for udsatte børn og unge i Danmark.

Men vi skal også have fokus på den forebyggende indsats, som er så afgørende for at forhindre, at sociale problemer vokser sig så store, at de bliver stadig sværere at løse. Derfor lancerer jeg senere på efteråret en større forebyggelsespakke, der netop skal være med til at opprioritere det forebyggende arbejde i kommunerne. Vi skal blandt andet hjælpe kommunerne til at omlægge deres forebyggende indsats, så hver enkelt kommune tænker strategisk over, hvordan de bedst muligt sætter forebyggende ind og hjælper de mennesker, der måtte have brug for det.

Vi kommer ikke udenom forældrenes kompetencer, når vi snakker om at forebygge en families sociale problemer. Vi ved, at forældres samspil med deres børn har afgørende betydning for, hvordan barnet udvikler sig og klarer sig igennem sin opvækst. I den første tid er forældrene omdrejningspunktet og simpelthen det vigtigste i barnets liv.

Jeg mener, at der er behov for en indsats, der fokuserer målrettet på at styrke forældrenes kompetencer og sikrer, at de er i stand give barnet en opvækst, som

understøtter barnets trivsel og udvikling. Det handler ikke om, at man skal bestå en prøve for at "få lov" til at blive forældre, men om at vi skal støtte forældrene i deres nye rolle og give dem svar på de spørgsmål, som man som førstegangsfarældre ofte oplever at stå med.

Mange førstegangsfarældre står med en masse spørgsmål og bekymringer, som de ikke ved, hvor de skal gå hen med. Og det er altså ikke muligt at forudsige alene ved at se på forældrenes økonomi og sociale status, hvilke forældre, der vil møde udfordringer i rollen som forældre. Man kan jo – uanset ens sociale status – have en masse bekymringer og udfordringer, som det kan være godt og trygt at vende med andre. Det ser vi jo også i blandt andet "mødregupper" og lignende.

Det er positivt, at mange kommuner allerede i dag arbejder målrettet på at styrke forældrenes kompetencer, og for mig er det også en klar indikation på, at kurserne giver mening i kommunerne. Og når 91 procent af forældrene har valgt at tage imod tilbuddet i Holstebro Kommune, hvor der er indført en lignende ordning, så tror jeg på, at det er et initiativ, der er en efterspørgsel efter.

Samtidig er det en god mulighed for at få kontakt til nogle af de familier, som er i risikozonen for, at tingene kører helt skævt senere i barnets opvækst, for der er selvfølgelig nogle forældre, der har mere behov for støtte end andre. Derfor vil jeg med forebyggelsesudspillet også have et særligt fokus på at iværksætte

"DET ER HELT AFGØRENDE FOR MIG, AT VI ALTID MÅLER EFFEKTEN AF DET, VI LAYER. FØRST OG FREMMEST FORDI, AT VI SKYLDER VORES MEDBORGERE AT GIVE DEM EN HJÆLP, DER RENT FAKTISK GØR EN FORSKEL." ANNETTE VILHELMOSEN

intensive forløb for udsatte forældre. For det er ulykkeligt for både børn og forældre, hvis et

barn eksempelvis må anbringes senere i livet, fordi forældrene ikke havde ressourcerne til at drage omsorg i begyndelsen af barnets liv. Vi skal give de forældre, som har det særligt svært, redskaberne til at kunne tage sig af og passe deres børn.

I min optik skal man være varsom med at stemple familier, som dårlige familier alene på grund af forskellige risikofaktorer. Men vi har dog et klart belæg for at sige, at når forældrene kæmper med tunge problemer, så er der en markant øget risiko for, at også børnene vil opleve problemer senere i livet. Enten ved at gentage forældrenes mønster eller i form af andre problemer.

Vi ved for eksempel, at der er mindst 122.000 børn, der vokser op i en familie med et alkoholproblem. Og vi kan se, at det får stor betydning i børnenes liv; næsten 16 procent af børn og unge, der bliver anbragt uden for hjemmet, har en mor eller en far, der har et misbrug af alkohol eller stoffer. Mere end 11.000 børn har en mor og/eller en far med en psykiatrisk diagnose, og det får også stor betydning for disse børn senere i livet; 40,5 procent af de anbragte 15-årige har en mor med en psykiatrisk diagnose.

Så der er behov for en særlig indsats over for netop de børn og unge, som har forældre, der kæmper med svære problemer. Vi skal sætte tidligt ind, så vi sikrer, at børnene hjælpes tidligt i livet. Kun på den måde kan vi hindre, at børnene gentager deres forældres mønster eller oplever andre problemer senere i livet.

Nu gælder det om at få flere kommuner med på vognen, så vi får udbredt en metode, der virker. Ud over det enorme menneskelige potentiale i en styrket forebyggelsesindsats, peger både nationale og internationale undersøgelser på et betydeligt økonomisk potentiale.

Den frivillige sektor løser også en stor opgave, når det handler om at tilbyde støtte til børn og unge, der vokser op i familier præget af for eksempel alkoholisme, misbrug, psykisk sygdom. Ofte kan de frivillige organisationer opnå en anden tillid og dialog med de enkelte borgere – alene i kraft af, at de ikke repræsenterer en offentlig myndighed. Mange af organisationerne har derfor også opbygget en høj grad af faglighed og ekspertise inden for de målgrupper, som de arbejder med – en ekspertise som vi ikke har råd til at sidde overhørig.

Det bør jo være helt oplagt for os at trække på organisationernes erfaringer, når vi overvejer, hvilke indsatser vi skal iværksætte. Også på den måde sikrer vi, at de frivillige organisationers erfaringer anvendes mere strategisk i den kommunale indsats. Jeg vil derfor lægge op til, at den særlige indsats over for børn af alkoholikere, misbrugere, sindslidende, fængslede, traumatiserede flygtninge og andre udsatte mennesker skal ske i et tæt samarbejde mellem kommuner og organisationer. For hvis vi skal styrke indsatsen over for de svageste i vores samfund, er der behov for, at vi arbejder sammen og trækker på alle erfaringer.

Det er helt afgørende for mig, at vi altid måler effekten af det, vi laver. Først og fremmest fordi, at vi skylder vores medborgere at give dem en hjælp, der rent faktisk gør en forskel. Men samtidig er det også vigtigt, at vi hele tiden sørger for, at vi får mest muligt for pengene. Derfor skal de indsatser, vi sætter i værk, også bygge på, hvad der er forskningsmæssig og praksisbaseret evidens for virker.

Derfor vil jeg lægge op til, at vi med forebyggelsespakken både skal lave effektmålinger og cost-benefit analyser af de projekter, vi sætter i søen. Kun på den måde opnår vi mest muligt viden om effekten af de indsatser, vi bruger. Og også på den måde kan vi vise kommunerne, at det kan betale sig at sætte forebyggende og tidligt ind, inden problemerne vokser sig store. I sidste ende handler alt dette om at give alle en god start på livet.

Fokus på inklusion i grundskolen

I 2015 skal der være 10.000 færre elever i specialskoler og -klasser. Hvordan man kommer i mål med den ambition, skal en forløbsundersøgelse om inklusion af elever med særlige behov kaste lys over.

AF METTE PEDERSEN

Knap 12 procent af de danske skoleelever modtog i skoleåret 2011/2012 specialundervisning. Det tal skal nedbringes betragteligt. Men hvordan øger man inklusionen af elever med særlige behov? Og hvordan sikrer man, at de elever, der ikke har behov for ekstra undervisning, ikke føler sig oversete? Det skal en ny forløbsundersøgelse fra SFI give svarene på.

Forløbsundersøgelsen vil sætte fokus på elevernes egne oplevelser med inklusion. Her vil der ikke kun være fokus på elever med særlige behov, men også de øvrige elever.

INKLUSIONSPANEL

Projektet, der løber over de næste knap fire år, skal give kommuner og skoler en bedre forståelse for, hvordan de kan planlægge undervisningen, så der er fokus på inklusion. Som en del af undersøgelsen vil der blive etableret et inklusionspanel. Her vil der deltage 16.000 elever, som over de næste tre år vil blive interviewet. Af dem vil 4.000 elever blive koncentrationstestet.

Undersøgelsen vil især have fokus på elevernes egne oplevelser af inklusion. Derfor vil interviews tage udgangspunkt i blandt andet elevernes erfaringer med inklusion, deres motivation, deltagelse i undervisningen, trivsel og faglige udvikling. For at følge elevernes udvikling vil dataindsamlingen finde sted én gang hvert halve år. Seniorforsker hos SFI Beatrice Schindler Rangvid, der er projektleder på forløbsundersøgelsen fortæller, at det vil give rig mulighed for at følge inklusionsprocessen. Desuden giver datagrundlaget mulighed for at udføre effektanalyser, så man kan få et indblik i, hvad der virker i inklusionsindsatsen.

BEDRE PLANLÆGNING AF UNDERVISNING

Den endelige rapport, der ventes færdig i 2016, skal hjælpe kommuner, skoleledere og lærere med at planlægge undervisningen, så inklusionen foregår på en måde, der er mest fordelagtig for både elever med særlige behov og de øvrige elever i klasserne.

Undersøgelsen bliver gennemført i samarbejder med Aarhus Universitet og SFI-Survey, der begge er underleverandører.

Konference: Skolen og det inkluderende samfund

I efteråret starter SFI's store konferenceserie om det inkluderende samfund, og efter åbningskonferencen den 10. september vil den første temakonference handle om skolen og det inkluderende samfund.

AF TRINE JØRGENSEN

Skolen spiller en enorm rolle, når det handler om at give børn og unge de bedste muligheder for at blive en aktiv del af samfundet. Skolen som institution er afgørende, når det handler om inklusion i samfundet.

Derfor er det naturligt, at skolen er det første tema, der vil blive dækket i SFI's store konferenceserie om inklusion. Konferencen finder sted den 18. november i København og tager bl.a. afsæt i et af skolereformens mål: at mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater. Hvordan kan skolen konkret medvirke til at formindske de sociale og kompetencemæssige forskelle, børnene hver især har med hjemmefra? Og er der områder, hvor skolen ligefrem øger forskelle mellem børnene?

DANSKE BIMMERBØRN OG CANADISK SUCCES

Til at belyse emnet har SFI bl.a. inviteret undervisningsminister Christine Antorini og forsknings- og udviklingschef Andreas Rasch Christensen fra VIA University College. Desuden kommer Deputy Assistant Minister Mary Jean Gallagher fra Ontario i Canada og fortæller om, hvordan man der har haft succes med at "lukke hullet" mellem hovedgruppen og de svagere stillede elever.

Om eftermiddagen vil der være en række sideløbende oplæg, hvor forskere møder praktikere til faglig debat. Her vil det handle om forældrenes betydning, lærere og ledelses betydning, indsatser over for urolige elever, anbragte børns undervisning samt arbejdet med tosprogede børn.

Dagen afsluttes med "bogstavbørn" og "bimmerbørn", når ph.d. Lisa Rosén Rasmussen fra Aarhus Universitet (DPU) giver et historisk blik på inklusion i folkeskolen og på, hvordan man tidligere har kategoriseret de børn, som var en udfordring for såvel skolen som samfundet.

FLERE KONFERENCER PÅ VEJ

Konferencen om skolen er den første temakonference i en række, der over de næste år vil belyse det paradoks, at et af verdens mest veludbyggede velfærdssamfund har en stor gruppe, der står udenfor fællesskabet.

Serien blev sat i gang den 10. september med en kick-off-konference, hvor bl.a. statsminister Helle Thorning-Schmidt deltog.

Derefter følger konferencen "Skolen og det inkluderende samfund" den 18. november.

Næste konference finder sted i starten af 2014 og har fået arbejdstitlen "Unge i klemme". De følgende konferencer vil fokusere på etniske minoriteter, de ekstremt marginaliserede, arbejdsmarkedet og social arv.

Læs mere om konferencerne på www.sfi.dk/inklusion, hvor du også kan tilmelde dig som konferencedeltager.

Ny direktør på SFI søger fælles dagsorden

Agi Csonka er vendt tilbage som direktør for den institution, der i sin tid har formet hendes tilgang til vidensproduktion. For hende er anvendt forskning det centrale i SFI's virke, og hun vil bl.a. arbejde på en fælles dagsorden med alle, der har en aktie i at levere velfærdsydelser.

AF MADS ANDERSEN HØG

Den 2. september havde SFI's nye direktør, Agi Csonka, første arbejdsdag på forskningscentret i Herluf Trolles Gade ved Nyhavn i København. Hun er dermed vendt tilbage til den institution, hvor hun har trådt sine barnesko som forsker, og som ifølge hende selv har formet hele hendes tilgang til vidensproduktion og forskning. Og hun var ikke var et øjeblik i tvivl om, at hun skulle søge stillingen, da hun fandt ud af, at Jørgen Søndergaard ville træde tilbage.

"For mig repræsenterer SFI en form for synergi mellem alt det, jeg har lavet i mit arbejdsliv, og alt det, jeg brænder for. I direktørstillingen på SFI får jeg mulighed for at bruge alle de redskaber, jeg har samlet – min forskerbaggrund, min ledelseserfaring fra både private og offentlige organisationer og min erfaring fra kundedrevet virksomhed," forklarer Agi Csonka, der kommer til SFI efter seks år som direktør i Danmarks Evalueringsinstitut.

Hun er meget bevidst om, at det er et andet SFI, hun kommer til, end da hun for over 14 år siden på SFI skrev sin ph.d. om "ledelse og arbejde under forandring" og derefter forskede i "arbejdsliv og arbejdsorganisering". Siden har hun arbejdet med mange former for vidensproduktion og set forskningen fra forskellige vinkler, og SFI har selvfølgelig også udviklet sig.

DILEMMA I ANVENDT FORSKNING

Agi Csonka er imidlertid meget klar i sin vurdering af, hvilken retning SFI skal bevæge sig i fremover. SFI skal først og fremmest levere anvendt forskning, dvs. at man forholder sig til de centrale samfundsmæssige udfordringer og empirisk afdækker mønstre og praksis og adfærd. Men det er ikke helt enkelt at levere forskning på højt niveau, der samtidig er anvendelig og relevant for samfundet:

"Der ligger et dilemma i udtrykket *anvendt forskning*, som Jørgen (Søndergaard, red.) også har fokuseret meget på. Man skal selvfølgelig levere forskning, der lever op til internationale standarder. Men de internationale standarder for god forskning omfatter faktisk ikke, at forskningen skal være anvendelsesorienteret eller samfundsmæssig relevant. Så i forsknings-

SFI SKAL FØRST OG FREMMEST LEVERE ANVENDT FORSKNING, DVS. AT MAN FORHOLDER SIG TIL DE CENTRALE SAMFUNDSMÆSSIGE UDFORDRINGER OG EMPIRISK AFDÆKKER MØNSTRE OG PRAKSIS OG ADFÆRD.

verdenen bliver man ikke belønnet for at være anvendelsesorienteret. Men det omkringliggende samfund forventer, at SFI's forskning bidrager til udvikling af velfærdssamfundet. Det er to forskellige målestokke for, hvornår SFI lykkes, og det kræver en indsats at leve op til begge på samme tid. Og det må man som direktør på SFI hele tiden forholde sig til," siger Agi Csonka.

FÆLLES DAGSORDEN OM ANVENDELIGHED

Netop det med at gøre SFI's viden anvendelig, optager den nye direktør meget. Og hvis viden skal være anvendelig, kræver det, at man er enig om, hvad den skal anvendes til. Derfor lægger Agi Csonka op til åben

dialog med den social- og velfærdsfaglige verden uden for forskerkontorene:

"Jeg vil gerne arbejde sammen med vores vigtigste interessenter for at få et billede af, hvad der er de store strategiske dagsordner på de forskellige velfærdsområder. Hvis vi sammen kan få et bedre billede af det, så kan vi på SFI blive bedre til at stille forsknings-spørgsmål, som vores interessenter kan drage nytte af," vurderer hun.

Og med interessenter mener Agi Csonka ikke kun "kunder" i ministerier og styrelser. Organisationer, kommuner, professionshøjskoler og andre aktører skal også inddrages.

"Det er vigtigt at lytte til og have en dialog med alle dem, der har en aktie i at levere velfærdsydelser," understreger hun.

PRÆGER VELFÆRDSSAMFUNDET

Og der er mange, der har forventninger til SFI. Det har hun især mærket, efter at hun har sagt ja til jobbet som direktør, hvor flere med store ord har fremhævet SFI's centrale rolle som uafhængig leverandør af viden:

"Når folk har lykønsket mig osv., så er der rigtig mange, som har sagt, at det er en meget vigtig institution, jeg får ansvaret for. 'Det er vigtigt for Danmark, det du skal lave nu.' Så jeg er meget bevidst om, at det faktisk er en institution, der kan præge udviklingen i velfærdssamfundet," pointerer Agi Csonka, som især fremhæver to områder, hvor SFI's viden er vigtig.

"Det ene er, at man leverer de præmisser, beslutningstagere drøfter samfundets udvikling på. Altså, hvad er det for en viden, vi har, og hvad skal vi prioritere ud fra? Det andet er at få viden i spil, så SFI's arbejde er med til at kvalificere socialrådgiverens eller skolelederens eller hjemmehjælperens arbejde, og man løfter kvaliteten af velfærdsydelserne."

SÆTTER KURSEN

Det er på mange måder en stor arv, Agi Csonka skal løfte efter Jørgen Søndergaards 18 år i direktørkontoret på SFI. Men hun kender opgaven og udfordringerne, og hun har en sikker fornemmelse for, hvor SFI skal hen, hvilket også var et af hovedargumenterne for, at SFI's bestyrelse valgte at indstille hende til stillingen:

"Vi tror, at vi i Agi Csonka har fundet en person, som kan videreudvikle SFI's faglighed og sætte kursen," sagde bestyrelsesformand Peter Nannestad i den forbindelse.

AGI CSOKAS KARRIERE

2013- : Direktør, SFI
 2007-2013: Direktør, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA)
 2003-2007: Sektionschef, afdelingschef, TDC
 2000-2003: Chefkonsulent, manager, business manager, Rambøll Management
 1993-2000: Forsker, SFI
 1989-1993: Uddannelseskonsulent, Arbejdsmarkedsstyrelsen
 1987-1989: Forskningsmedarbejder, Nordisk Ministerråd

Socialøkonomiske virksomheder og udsatte grupper på arbejdsmarkedet

I Danmark er der kun 115 socialøkonomiske virksomheder, der arbejder på at bringe udsatte grupper i beskæftigelse, viser en ny undersøgelse fra SFI. Forskerne bag undersøgelsen peger på, at virksomhederne støder på en række udfordringer i lovgivningen. Mød her en af de virksomheder, der hjælper udsatte med at finde fodfæste på arbejdsmarkedet.

AF METTE PEDERSEN

"Udgangspunktet var, at hvis der ikke var nogle jobs derude, så må vi skabe de jobs." Formiddagssolen falder ind på det lille kontor på Blågårds Plads på Nørrebro i København og skaber en hyggelig ramme, da Trine Panton fortæller om baggrunden for opstarten af virksomheden Place de Bleu, der producerer boliginteriør og accessories – en virksomhed som hun er daglig leder af, og som hun har været med til at starte op.

MERE END EN ARBEJDSPLADS

Place de Bleu er en af 115 socialøkonomiske virksomheder i Danmark, der arbejder med at bringe udsatte grupper i beskæftigelse, som SFI har fundet frem til i en ny undersøgelse. Her giver man kvinder med en anden etnisk baggrund end dansk en chance for at komme

ind på arbejdsmarkedet. "Kvinderne kan ikke få arbejde. Ikke fordi at de ikke vil, men ganske

enkelt fordi arbejdsgiverne i dagens Danmark ikke har jobs til kvinder, der ikke har kompetencer, arbejdsmarkedserfaring, og som ikke taler dansk," forklarer Trine Panton.

Hun fortæller åbent om de kvinder, der sidder tæt sammen i et lille rum på den anden side af døren. Overalt i de små lokaler er der stofruller, vareprøver og færdige produkter, der er klar til at komme ud i butikkerne. Når man træder ind i lokalerne, føler man sig med det samme hjemme. En mild duft af mad breder sig i de små lokaler. I køkkenet står et par kvinder, som er ved at tilberede frokosten. "For mange af kvinderne er Place de Bleu blevet deres andet hjem," fortæller Trine Panton.

BEGRÆNSET POTENTIALE

For personer, der ikke besidder de kompetencer, der er krævet på arbejdsmarkedet, eller personer med psykiske eller fysiske handicap, kan det være svært at finde arbejde. Her kan de socialøkonomiske virksomheder have en helt afgørende betydning ved at træne og beskæftige borgere, der ellers er dømt ude af arbejdsmarkedet.

Typisk er det folk med lyst til at arbejde, men som har brug for støtte og hjælp til at komme i gang. Men selvom virksomhederne gør en stor indsats for at hjælpe denne gruppe af borgere, vurderer forskerne bag SFI-rapporten, at det er begrænset hvor mange socialt udsatte, virksomhederne reelt kan hjælpe, når der pt. ikke er flere end 115 socialøkonomiske virksomheder til at løfte opgaven.

ØKONOMISKE UDFORDRINGER

Alt imens hun rydder et lille hjørne, af et ellers tætpakket bord, fortæller en af de ansatte med et undskyldende smil, at de kigger efter nye lokaler, så de kan få lidt mere plads. Hos Place de Bleu har man trods stor travlhed haft problemer med at få økonomien til at hænge sammen. Det er først nu efter tre år, at muligheden for at flytte er opstået.

Trine Panton har i længere tid levet med usikkerheden om, hvorvidt der var penge til at lønne nogle af de få fastansatte medarbejdere. Men en økonomisk håndsrækning fra Velux Fonden har nu gjort det muligt at have ambitioner om nye lokaler. I en periode er virksomheden økonomisk sikret, og det samme er fremtiden for de kvinder, der har fundet et fællesskab og tilhørssted i lokalerne på Blågårds Plads.

Knap en fjerdedel af virksomhederne har i SFI-undersøgelsen angivet, at de har problemer med at få kassekredit i banken. Flere af de socialøkonomiske virksomheder står altså over for finansieringsudfordringer, som Place de Bleu har gjort. Problemerne er dog ikke mere udbredte, end de er blandt mange andre danske virksomheder, der også i forlængelse af finanskrisen kan have svært ved at få lån i banken, vurderer forskerne.

VIDT FORSKELLIGE VIRKSOMHEDER

Hos Place de Bleu er der fokus på at klare sig i konkurrencen med de øvrige boliginteriørvirksomheder, men Trine Panton understreger samtidig vigtigheden af at respektere rollen som socialøkonomisk virksomhed. "Place de Bleu er sat i verden for at tage hånd om nogle af de svageste af de her kvinder, og målsætningen er, at vi bliver ved med det, selvom vi samtidig skal blive mere professionelle og konkurrencedygtige," fortæller hun.

Ambitionen for Trine Panton er, at de kvinder, der er ansat på særlige vilkår, skal kunne forsørge sig selv. Derfor yder de hos Place de Bleu også en ekstra indsats for at tage hånd om kvinderne. Hver onsdag er der danskundervisning, og lokalerne på Place de Bleu fungerer også som rådgivningssted for kvinderne og deres familier.

Hvor man hos Place de Bleu åbent fortæller om deres sociale mission i forhold til integration af indvan-

"VI ER SIMPELTHEN FOR SOCIALE TIL DEN FINANSIELLE SEKTOR OG FOR KOMMERCIELLE TIL DEN SOCIALE SEKTOR. MAN RISIKERER AT LØBE IND I ET NEJ ALLE STEDER, FORDI MAN ER DENNE HER UNDERLIGE HYBRID." TRINE PANTON, VIRKSOMHEDSLEDER

drerkvinder på arbejdsmarkedet, påpeger forskerne bag SFI-undersøgelsen, at nogle af virksomhederne ikke ønsker at gøre meget ud af deres sociale profil i offentligheden. Nogle virksomheder ønsker ikke at blive sat i bås som en socialøkonomisk virksomhed, men vil hellere opfattes på linje med andre private virksomheder.

Fælles for virksomhederne er, at en stor del af dem oplever, de har potentiale til at hjælpe flere ind på arbejdsmarkedet. 80 procent har planer om at ansætte flere folk. I den forstand tegner SFI-rapporten et billede af, at de socialøkonomiske virksomheder har overskud og ser lyst på fremtiden.

PROBLEMER MED KOMMUNIKATION

I dag er der et stort fokus på de socialøkonomiske virksomheder, og regeringen har blandt andet nedsat et udvalg, der skal kortlægge de udfordringer, som virksomhederne står over for. Da Trine Panton og de øvrige initiativtagere startede Place de Bleu op, var der ikke meget hjælp at hente:

"Idéen om at starte Place de Bleu begyndte at tage form i 2008, og med en bevilling fra Integrationsministeriet blev det muligt. Dengang var der intet fokus på socialøkonomiske virksomheder, så ingen kunne

vejlede og hjælpe," fortæller hun med fast og klar stemme. I dag har hun lært at navigere rundt og har fået opbygget et netværk, der kan hjælpe med blandt andet de juridiske ting.

I SFI-undersøgelsen udtrykker flere af lederne i de socialøkonomiske virksomheder, at kommunikationen til kommunen og jobcentrene volder problemer. Og selvom om der i dag er øget fokus på virksomheder som Place de Bleu, mener Trine Panton ikke, at processen er blevet nemmere. Det er udelukkende hendes egen ihærdighed, der har givet hende de nødvendige kontakter.

URIMELIGT RIMELIGHEDSKRAV?

Ud over problemer med kommunikationen til kommunen, volder også lovgivningen problemer for virksomhedslederne. 53 procent angiver i undersøgelsen, at der er barrierer i beskæftigelseslovgivningen, når det handler om at drive en socialøkonomisk virksomhed.

Hos Place de Bleu har man omkring 15 ansatte på lønningslisten, hvilket betyder, at de ikke kan have flere end tre kvinder ansat på særlige vilkår såsom løntilskud eller jobpraktik. Trine Panton vil gerne have flere ansatte på særlige vilkår, men hun oplever, at hun må sige nej til interesserede kvinder på grund af det såkaldte rimelighedskrav. Og det krav er også et problem for andre socialøkonomiske virksomheder.

Rimelighedskravet i beskæftigelseslovgivningen dækker hovedsageligt over, at der skal være mindst fem ansatte pr. person i løntilskud eller virksomhedspraktik. Kravet er indført for at sikre, at virksomheder ikke ansætter folk i løntilskud på bekostning af ordinære ansatte. Men formålet med de socialøkonomiske virksomheder er netop at beskæftige de personer, som de øvrige arbejdspladser har givet op over for, og mange af virksomhederne vil gerne ansætte flere. Forskerne vurderer derfor, at det kan være nødvendigt at kigge på lovgivningen, hvis man vil øge de socialøkonomiske virksomheders kapacitet til at hjælpe udsatte borgere i arbejde, selvom det fortsat er vigtigt at sikre andre virksomheder mod konkurrence på ulige vilkår.

SAVNER KLAR DEFINITION

Det er altså ikke ambitioner eller folk at hjælpe, de socialøkonomiske virksomheder mangler. Alligevel oplever Trine Panton, at der bliver set skævt til de socialøkonomiske virksomheder: "Vi er simpelthen for sociale til den finansielle sektor og for kommercielle til den sociale sektor. Man risikerer at løbe ind i et nej alle steder, fordi man er denne her underlige hybrid" siger hun.

Noget af det, Trine Panton især efterlyser, er en klar definition af, hvad socialøkonomiske virksomheder er, og hvad der skal til for at leve op til den definition. Hun håber, at det kan skabe en større viden omkring de socialøkonomiske virksomheder, og om hvordan de arbejder, og dermed få flere til at overveje at hjælpe de socialt udsatte.

SFI-rapporten er finansieret af Beskæftigelsesministeriet og Social-, Børne- og Integrationsministeriet og er den hidtil mest omfattende kortlægning af socialøkonomiske virksomheder i Danmark.

FAKTA

Socialøkonomiske virksomheder er kendetegnede ved, at de har et socialt formål. Det vil oftest sige, at de har særligt fokus på at yde den nødvendige støtte for, at flere udsatte ledige kan komme ind på arbejdsmarkedet. Det meste eller hele af virksomhedens overskud bliver investeret i virksomhedens formål.

Thuesen, F., H.B. Bach, K. Albæk, S. Jensen, N.L. Hansen & K. Weibel: *Socialøkonomiske virksomheder i Danmark. Når udsatte bliver ansatte.* SFI 13:23, ISBN: 978-87-7119-183-7, e-ISBN: 978-87-7119-184-4, Vejledende pris: 210,00 kr.

Kvinder får mindre ud af at uddanne sig end mænd

Danske kvinder uddanner sig mere end danske mænd, men de får samlet set mindre i lønposen. Lønforskellen mellem de to køn er dog mindsket en smule i de seneste 15 år. Det viser to nye rapporter fra SFI, der belyser sammenhænge mellem løn, køn og uddannelse.

AF TRINE JØRGENSEN

Larsen, M., H.S.B. Houlberg: *Lønforskelle mellem mænd og kvinder 2007-2011*, SFI 13:24, ISBN: 978-87-7119-185-1, e-ISBN: 978-87-7119-186-8, Vejledende pris: 180,00 kr.

Larsen, M., H.S.B. Houlberg: *Lønafkast af uddannelse*, SFI 13:25, e-ISBN: 978-87-7119-188-2, Netpublikation

"Vi må konstatere, at selv om kvinderne for flere år siden har overhalet mændene, hvad angår gennemsnitlig uddannelseslængde, så er forskellen mellem de to køns lønniveau fortsat stor."

Sådan siger seniorforsker Mona Larsen om konklusionerne i to nye SFI-rapporter, der belyser forskellige aspekter af sammenhængen mellem køn, uddannelse og tallet nederst på lønsedlen.

LØNFORSKELLENE BLIVER LIDT MINDRE

Forskellen på, hvad mænd og kvinder tjener, er ganske vist reduceret en smule i løbet af de seneste 15 år, viser tallene. Det handler bl.a. om, at kvinder uddanner sig mere og får bedre jobs, end de gjorde for nogle årtier siden.

De nyeste tal viser, at lønforskellen mellem kønene på hele arbejdsmarkedet ligger på mellem 13 og 17 pct. Tager man i opgørelsen højde for, at mænd og kvinder ofte tager forskellige uddannelser, søger forskellige typer job og arbejder i forskellige sektorer, er lønforskellen derimod mellem 4 og 7 pct. for arbejdsmarkedet som helhed. Bag disse samlede tal gemmer der sig store forskelle mellem forskellige dele af arbejdsmarkedet.

MÆND I DET PRIVATE, KVINDER I DET OFFENTLIGE

Selvom lønforskellene altså langsomt bliver mindre i takt med, at kvinder uddanner sig mere, så har kvinderne ikke fået den bonus i lønposen ud af deres uddannelser, som man måske kunne forvente, viser SFI's analyse. Selvom danske kvinder samlet set er mere uddannede end danske mænd, får de ikke det samme økonomiske udbytte af deres uddannelse som mændene.

"Når vi ser på hele arbejdsmarkedet, finder vi, at lønforskellen mellem en uuddannet og en uddannet mand samlet set er større end lønforskellen mellem en uuddannet og en uddannet kvinde – det vil sige, at mænd får et højere afkast af at uddanne sig end kvinder. Men igen er der selvfølgelig store forskelle mellem de enkelte sektorer", forklarer Mona Larsen.

En del af forklaringen er, at mænd oftere arbejder i den private sektor, hvor den investering, de har gjort i deres uddannelse, kan omsættes i en højere løn – mens kvinder i højere grad arbejder i den offentlige sektor. Relativt set er der desuden større forskel mellem mænds og kvinders løn i det private, også når man korrigerer for forskellene i fx arbejdsfunktion og uddannelse.

HØJERE AFKAST, MEN LAVERE FAKTISK LØN

I stat og kommuner er lønforskellen mellem kvinder og mænd mindre end på det private arbejdsmarked. Og, viser beregningerne, kvinders lønafkast er lidt større end mænds i hele den offentlige sektor. Det vil sige, at offentligt ansatte kvinder får lidt mere ud af at uddanne sig end offentligt ansatte mænd, når man sammenligner med uddannede i samme sektor. Ikke desto mindre ligger kvinders faktiske timeløn – uanset uddannelsesniveau – stadig under mændenes, også i det offentlige. Men tallene står ikke stille, understreger Mona Larsen:

"Vi kan jo se et fald i lønforskellen mellem de to køn, især i den offentlige sektor, når vi kigger over en længere periode – og det bliver spændende at se, om det fald fortsætter fremover," slutter seniorforskeren.

Gode nordiske erfaringer med øremærket barselsorlov

Fædre, der tager sig af deres nyfødte barn derhjemme, mens moren er på arbejde, er et særsyn i Danmark. Øremærket barselsorlov får dog i højere grad fædre til at vælge barselsorloven til, viser erfaringen fra de øvrige nordiske lande. Det er konklusionen på et nyt litteraturstudie fra SFI.

AF METTE PEDERSEN

Jacobsen, S.J., A.H. Klynge & H. Holt: Øremærkning af barsel til fædre. Et litteraturstudie, SFI 13:22, ISBN: 978-87-7119-181-3, e-ISBN: 978-87-7119-182-0, Vejledende pris: 80,00 kr.

I Danmark er det ifølge de seneste tal fra Danmarks Statistik i høj grad mødrene, der passer det nyfødte barn i den periode, hvor forældrene har ret til barsel. Tallene viser, at mens 106.000 kvinder holdt barselsorlov, var det kun 54.000 mænd, der valgte at gøre det samme.

Anderledes står det til i de øvrige nordiske lande. Her har man har gode erfaringer med øremærket barselsorlov til fædre, de såkaldte fædrekvoter. Det viser et nyt litteraturstudie fra SFI, der bygger på erfaringer fra de nordiske lande.

Rapporten fastslår, at den øremærkede barsel i vores nordiske broderlande har virket efter hensigten: normen i disse lande er blevet, at fædre tager den del af orloven, der er øremærket til dem. I Danmark er det kun lige efter fødslen, at der er reserveret orlov til fædre. Ud over den reserverede orlov har forældrene ret til 32 ugers orlov, som de selv bestemmer fordelingen af.

Af litteraturstudiet kan det dog læses, at selvom stadig flere danske fædre benytter sig af retten til at tage orlov, lige når barnet er født, så er det kun sjældent, at de benytter sig af den del af barselsorloven, der er til deling mellem forældrene. I 2011 var det kun 7,2 procent af fædre, der valgte at benytte sig af den delte barselsorlov.

ØKONOMISK STOPKLODS

I Island benyttede fædre sig som i Danmark, tidligere ikke i særlig høj grad af muligheden for barselsorlov. Med indførslen af fædrekvoten er der dog ændret på det. Derfor peger litteraturstudiet også på, at en indførsel af øremærket barsel til fædre, kan betyde, at fædre i langt højere grad vælger at benytte sig af muligheden for at holde barsel.

Forskere peger på, at der er en række faktorer, der er afgørende for, hvem der skal passe den mindste. Især økonomien spiller en rolle. Oftest er den forælder, der tager mest orlov, også den forælder med den laveste indtægt – og det vil i Danmark oftest sige kvinden. Litteraturstudiet understreger dermed vigtigheden af, at det økonomiske aspekt skal analyseres, før øremærket barsel til mænd kan blive en succes.

INGEN ØREMÆRKET BARSEL

Litteraturstudiet fra SFI udkom i slutningen af august. Kort tid efter besluttede regeringen, at de ikke vil arbejde videre med forslaget om øremærket barsel.

AFSENDER

ID Nr: 46648

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

SORTERET MAGASINPOST

POST

PP

DANMARK

WWW.SFI.DK